

Doch in de overeenkomst blijft niettemin het verschil.

Hierin is dat onderscheid gelegen: Johannes gaat in de woestijn en Jezus blijft in het stadje. Johannes is de man der ascese; al is die dan ook geenszins negatief; Jezus eet, wat men hem geeft, Johannes draagt een kleed, dat ruw is; den kemelharen mantel en den lederen gordel; Jezus kleedt zich, hoewel niet modieus, toch naar de mode. Johannes loopt de menschen voorbij en de menschen loopen hem voorbij, zoolang hij ze niet opzettelijk staande houdt; wat geven de andere woestijnvaarders, de Essenen, om den man, die hun witte kleed versmaadt evenals elk ambagsman; en wat hebben de Farizeeën te doen met den onbesneden, die hij zijn maaltijd van sprinkhanen en wilden homig alle reinigingswetten met voeten treedt? Maar Jezus gaat mee onder de menschen; den tempel schuwt hij evenmin als het ambachtsvolk. En terwijl Johannes het lot aanvaardt, dat het kind van den onderdom moest treffen: de vroegtijdige onderloozing, en dan, behalve de woning van de ouders, ook die van de familie achterlaat, om in woestijnen te blijven, daar heeft Jezus den band aan gezin en familie erkend, ook toen in den tempel te Jeruzalem de dag gekomen was, die hem dit één meegaf in zijn herinnering en rijpend bewustzijn; dat hij het onfeilbare gevoel had van een onpeilbaar verlangen naar het zijn in de dingen zijns Vaders, en dat hij aan dit verlangen had kunnen voldoen ten koste van het achterlaten van vader en moeder, zonder dat ook maar een oogenblik een zweem van revolutie in zijn denken geweest was; alleen de eenvoudige logica van de evolutie was dat immers in zijn kinderlijk denken geweest? Ja, dat was een vreemde dag geweest. De ouders hadden het gevoel, dat zij hun kind hadden achtergelaten, en in het zachte verwijt, dat ze tot hem richtten, bedekt zich ook eenigermate de wetenschap van eigen schuld, die zich den troost niet laat ontgaan, die in de klacht over 't kindje meekomt. Maar voor Jezus was het eigenlijk zó geweest, dat hij zijn ouders achtergelaten had; hij was voorop gegaan, waar de weg hem leidde en de anderen, ook vader en moeder, waren bij hem achtergebleven. Toch verwijt hij zichzelf niet, toch beklagt hij de achterblijvers niet. Hij gaat mee en het moet hem alzo geschieden. Hij moet zijn in het huis zijns Vaders en in het huis zijns vaders ook.

En later, toen de knaap jongeling was, later... Herinnering, dat eeuwig goed, of dat eeuwig kwaad sterft niet in gave zielen. Houd u het sterke vermogen der herinnering voor, gij, uit uw verte, de herinnering van Jezus; en gij weet, dat elke dag, dien hij doorbracht in het huis zijns vaders, aan de tafel zijner moeder, een dag is geweest van sterke offerdaad, van ingehouden kracht, van gehoorzaamheid aan den wil zijns Vaders, die in de hemelen was.

* * *

Zoo is dan Jezus' gehoorzaamheid een neerslag van den wil van God, gelijk Johannes' woestijn-gang, wel verre van een zwak toegeven aan liefhebberij te zijn, een openbaring is van den wil van den Geest, die hem vervulde.

Er zit, met andere woorden, profetie in, dat Jezus in de stad is, en Johannes buiten de stad; dat Jezus onder de menschen, Johannes ver van hen wordt voorbereid tot de groote levenstaak.

„Wie den dichter wil verstaan, moet naar zijn land toe“, moet hem uit zijn omgeving leeren begrijpen.

Dat spreekt de ervaring.

Leg dat woord onder het gezichtspunt der verkiezing van God en het keert zich om; wie het verblijf van den dichter Gods, den profeet ook van God, wil verklaren, wete, wat God met den profeet voor heeft, met den mensch, dien Hij roept en bekwaamt tot Zijn werk.

Dan moet Johannes in de woestijn en Jezus niet. Want Johannes is zondig en klein: Omdat hij zondaar is, moet er iets van hem af; de opvliegende, kracht-mensch moet niet aan zijn driftig karakter toegeven, doch aan den drijvende Geest offeren, als hij zijn wereld straks aanpakt. Hem moet de woestijn een toom zijn en een gebit. En al is hij ter anderer zijde versierd met deugden en vol van den geest, zó zwak is toch die mensch uit zichzelf, dat het geestelijk kapitaal alleen dan ongeschonden kan bewaard blijven, indien het in die eenzaamheid wordt weggelegd, zoolang tot het in de diepten der ziel bezonken is, waaruit geen macht ter wereld het ooit meer wegnemen kan. Maar nu Jezus?

Hij is mensch van gelijke beweging als Johannes — doch zonder zonde. Zijn opvoeding is nooit besnoeiing, want in hem woont niets dat onrein is. En wat zijn deugden betreft, den band zijner ziel aan God, hem mag de Geest drijven of de satan leiden, waarheen hun wil is, maar hem bevelen kunnen zij niet.

En daarom moet Johannes in de woestijn en Jezus daar waar het leven is. Het eenige, wat aan den knaap Jezus te doen is, dat is: den tijd hem geven: op alle plaatsen zal hij dezelfde zijn, heilig, onnoozel, onbesmet.

* * *

Zoo blijkt dan ook in deze dingen de uittendheid van Jezus Christus boven Johannes den Dooper.

Johannes heeft geen andere taal, dan Israël te leeren, dat het is als de woestijn, als de woestijn, die hij doorkruist heeft. De woestijn moge breed en open zijn, zij is voor den koning, die met wagenen van strijd en van zege komt, toch een slop; de koning kan er niet door. En Israël is het slop, waar de genade niet doorheen kan, noch de profetie, noch de Geest. Daarom moet Johannes de woestijn zien, opdat zij het wanhopigste beeld hem leere, dat zijn prediking heeft gebracht: het beeld der woestijn. Doch meer dan Johannes is Jezus. Hij zal van de woestijn zijn dorschvloer maken; en zoo zeker als de woestijn het einde is van den koning, die ten oorlog gaat, zoo zeker is de dorschvloer het begin van een nieuwen oorst. Dan blijve Jezus onder de menschen; hij bezie den dorschvloer, dien hij betreden zal en make uit addereengebroed zich zijn heiliger, dat over gebaande wegen gaat.

Johannes, de priesterzoon, wijke van den tempel. De Geest drijft hem uit de heilige stad en uit den heiligen tempel, en daarmee is Israël de slag in het aangezicht gegeven; want als God de opvoeding van den grootsten profeet van Israël aan Israël uit handen neemt, dan is daarmee Jeruzalem van zijn hooge, geestelijke plaats afgezet; het is niet langer de plaats, waar God profeten vormen kan. Doch meer dan Johannes is Jezus. Zijn roem is deze, dat hij de dienaar van den dooden tempel tot nieuwe perspectieven uitleidt met zijn wijsheid van twaalf jaren en dat hij opvoeder kan zijn, ja, de groote kracht der omzetting uit den Geest, in een opvoedingsgesticht, dat is vervallen en verstorven.

In woestijnen zij Johannes; want hij heeft te protesteeren, tegen de priesters, uit wier geslacht hij geboren en met welker wijsheid hij gedrenkt is; doch onder de menschen zij Jezus. Die protesteert tegen het leven, en veel, doch die redder, behouder is van het verdoolde leven, die is meer.

Johannes is het zout, dat niet smakeloos worden mag en daarom in afzondering moet, in woestijnen; waarmee zal het zout gezouten worden, als het zelf smakeloos geworden is. Maar onder de menschen zij Jezus; hij zal van wat dood is en giftig als de dood, spijs bereiden voor zijn God.

Israël — de afgehouwen tronk; — dat is te zien in Johannes, den profeet, die buiten de „kerk“ gevormd is. Alle „buitenkerkelijke vroomheid“, als ze tot profeteeren in staat is, is een aanklacht tegen de kerk, dien zij, om haars levens wil, voelen moet, wil zij niet vergaan. Doch Jezus zij onder de menschen; het rijze is hij, dat uit den afgehouwen tronk opkomt en dus er mee leven moet in het nauwste verband.

* * *

Eere onze ziel den Dooper, het Kind der woestijn, door van hem af te zien en tot Jezus te gaan...

Een groot man — dat is de zoon der woestijn. Dat is zijn kracht, maar ook zijn zwakte. Alle groote mannen zijn in de eenzaamheid geweest — in woestijnen.

Maar de Zoon des menschen is Jezus — en daarom onder de menschen. Zoon des menschen — dat is zijn zwakte. Maar deze zwakte is zijn eeuwige kracht.

K. SCHILDER.

KERKELIJK LEVEN.

— Zonde van den tijd.

Voor eenige weken gebruikten wij de uitdrukking: zonde van den tijd.

Men vroeg ons, of het woord „zonde“ door ons, Gereformeerden, niet vervangen moest worden door „jammer“.

Gaarne wil ik hierop met enkele regels antwoorden.

Ik laat alle taalonderzoek naar den oorsprong dezer uitdrukking kortheidshalve achterwege en neem haar, gelijk we deze in het spraakgebruik vinden.

En dan zou ik voor mij uit het oogpunt onzer Gereformeerde beschouwing haar niet gaarne willen missen.

Ze vertolkt zoo uitnemend, hoe wij hebben te denken over den tijd.

De tijd is een gave Gods.

De Schrift leert ons, dat wij den tijd moeten uitkoopen.

Daarin ligt reeds opgesloten, dat wij met onzen tijd niet willekeurig mogen handelen, maar dat wij als voor Gods aangezicht hebben te overwegen, wat wij met den tijd hebben te doen.

Verbeuzelen we onzen tijd aan kleine dingen, terwijl wij zooveel nuttiger arbeid konden verrichten, dan doen we daarmee zeer zeker zonde.

Dan misbruiken wij Gods gave.

Het ligt vooral in de lijn der Gereformeerde levensbeschouwing, om dit hoog ernstig op te nemen.

Ook in dien dienst ons leven door Goddelijken regel te worden gekenmerkt.

We hebben niet te vragen: wat willen wij het liefst, maar hoe kunnen wij met den tijd ons geschonken het meest tot eer van God leven.

* Nu komen er oogenblikken, dat wij daarop te antwoorden hebben: door wat rust en ontspanning te nemen.

Maar dan mogen we daarbij ons alleen laten drijven door het motief: die ontspanning zal ons natuurlijkerwijze in staat stellen tot des te krachtiger inspanning.

Als wij ons leven meer lieten beheerschen door het: hetzij dat gij eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het al te eere Gods, wij zouden onzen tijd wat nauwkeuriger afwegen.

Er zouden weinig gaven Gods, waar we zoo mee spelen als met den tijd.

En al is het dan, dat velen de uitdrukking „het is zonde van onzen tijd“ onnadankend gebruiken, dat onthefte ons niet van den plicht om er vollen nadruk op te laten vallen.

Onze zonde in deze moeten wij erkennen en voor den Heere belijden.

— De Acta.

De Acta van onze laatste Synode zijn verschenen.

Eindelijk, zullen sommigen zeggen.

Reeds, zeggen wij.

Wie er een enkelen blik inwerpt, zal respect hebben voor de werkkraft van de beide Scribae.

Met het eerste deel hadden zij het gemakkelijk. Dat is gelijk aan den rapportenbundel. Toch nog met eenig verschil. Het rapportenboek begon met het rapport over de prozaische, ja tragische kwestie der echtscheiding. Maar er was een klimax in. En het eindigde met muziekbijlagen. Thans echter zijn de later verschenen rapporten over de Zending onder de Heidenen en Mahomedanen en die onder de Joden er achter geplaatst. De laatste bladzijde geeft dus geen notenbalken te zien. Waarmee ik niet beweer, dat het nu niet in poëzie eindigt. Want wie de rapporten over de Zending als geboorte leest, beluistert daarin een stem als het ruischen veler wateren.

In het tweede deel zit de eigenlijke arbeid der Scribae. Het omvat 333 bladzijden. Na de Synode van 1818 en '19 heeft geen enkele Synode zulke lijvige Acta nagelaten als de Utrechtsche.

Misschien zal men opmerken, dat het gewicht der Acta het gewicht der Utrechtsche Synode overtreft.

Maar men verlieze dan niet uit het oog, dat hierin reeds veel vóór-arbeid voor de Synode van Assen gegeven is.

Ook deze Acta leveren het bezwaar op, dat ook de Acta van vroegere Synodes drukte en waarop we voor eenigen tijd wezen.

Het register is tegen de stof niet opgewassen. Het laat den speurder in den steek.

Of zich wel een goed register laat samenstellen, is aan rechtmatigen twijfel onderhevig.

Daarom refereeren we ons aan wat we reeds vroeger opmerkten in zake een andere inrichting der Acta.

— Tot dezelfde konklusie.

Het verblijdt ons, dat Prof. H. H. Kuyper, wiens gezag in het beoordeelen eener Synode door niemand wordt betwist, in „De Heraut“ omtrent de werkwijze der Synode tot ongeveer dezelfde konklusie kwam als wij.

Hij toch schrijft:

„Misschien zou het daarom voor een volgende Synode aanbeveling verdienen, dat na de opening der Synode iets meer tijd werd gegund aan de Commissies van praeadvies om met hun arbeid gereed te komen. Al begrijpen we, dat met het oog op den tijdsduur der Synode de voorbereidende arbeid niet te lang kan duren, toch zou dit bezwaar niet overwegend mogen zijn. En op deze wijze zou men een dubbel voordeel krijgen. Vooreerst, dat de al te ingespannen arbeid der rapporteurs vermeden werd. En ten tweede, dat de praeses de onderwerpen meer in systematische orde door de Synode kon laten behandelen. En tevens zou het dan ook mogelijk wezen, dat de belangrijkste rapporten of althans de conclusies vóór aan de leden der Synode in druk werden rondgezonden en de praeses van elke zitting een behoorlijk agendum kan ronddeelen.“

Van harte hopen we, dat deze raad, zeker niet door den eerste den beste gegeven, zal worden gevolgd.

Hiermee hebben we tevens ons overzicht, van wat de pers hieromtrent zei, vervolledigd.

— Doopaanvraag per advertentie.

Aan huwelijksaanvragen per advertentie is men al zoo zoetjes aan gewoon geraakt.

In bladen uit onzen kring worden zulke advertenties gelukkig zelden aangetroffen.

Gelukkig, zeg ik.

Want al durf ik niet strak en stijf volhouden, dat God, die volgens ons huwelijksformulier een iegelijk zijn huisvrouw met Zijn eigen hand toebrengt en daarvoor verschillende middelen gebruikt, zich ook van dit middel kan bedienen; al zijn er voorbeelden van, dat de advertentie niet per se ongelukkige huwelijken schept; zoo

is deze v
ken, ofsch
aan alle

En als
aan den
waarover

Maar v
deisblad?
mag heel
Hier he

Wel
pen.
zocht

Hoe w
eenigszin
ben he

Dat „u
een Jood.
lijk veel
van refor
om zulk

Maar d
Mogelijk
achter.

Er ontk
narium in
Hulde e

Jood zulk
hij is van
predikant
werd gew
een adve
week. Hij
kan bran
Godsdie
Staat d

— Proeve

Ik had
formeerde
Maar m
het euvel
formeerde
meerden.

Ofschoo
lijk is, w
Vandaan

Het ka
het orgaa
degelijke

Toch ze
der lezers
resseert.

De Ker
voor „Op
heid, bij
denk zoo
ook niet
heugen.

Maar m
onderwerp
ders dan

Vergis
het bij 66

Dat zijn
Bart is

„Uitlegger
woeltgierig

Het ge
en geeft
vroomheid
wordt.

Sinds
elkander.

Zij heb
sen, welk

In het
zijn ze a

Het is
te nemen

Ba
een de
volgen

Ke
Ba
van 'v

Dus
gonpak
Ke

worden
grote

Ba
Jood

len c
een la
zonde

door
„Het
waren

feestda
des H
Hiskia
zwel.
o.a. m
lijkt

len wij het
den tijd ons
god leven.
ij daarop te
en ontspan-

alleen laten
ning zal ons
les te krach-

erschen door
drinkt, hetzij
e eere Gods,
ger afwegen,
we zoo mee

uitdrukking
denkend ge-
en plicht om
orkennen en

de zijn ver-

zal respekt
eide Scribae,
gemakkelijk.
Toch nog met
gon met het
sche kwestie
klimax in.
Thans echter
ver de Zen-
tanen en lie
laatste blad-

en. Waarmee
eëzie eindigt.
ding als ge-
stem als het

e arbeid der
a de Synode
ynode zulke
sche.

het gewicht
Synode over-

met oog, dat
Synode van

ar op, dat
drukke en
opgewassen.

at we reeds
idere inrich-

uyper, wiens
de door nie-
ontrent de
lezelde kon-

en volgende
de opening
und aan de

hun arbeid
dat met het
te voorberei-

en, toch zou
zijn. En op
deel krijgen.

arbeid der
tweede, dat
systematische
andelen. En
ezen, dat de
e conclusies
druk werden
e zitting een

d, zeker niet
zal worden

erzicht, van
ledigd.

entie is men
n zulke ad-
l.

f volhouden,
ormulier een
eigen hand
middelen ge-
n bedienen;
advertentie
schept; zoo

is deze wijze van een vrouw of een man te zoeken, ofschoon in hooge mate zakelijk, toch vrijwel aan alle idealisme gespeend.

En als het dan terecht komt, denk ik het liefst aan den rechten slag met een krommen stok, waarover ondschrijvers zoo gaarne spraken.

Maar voor een paar weken kwam in het „Handelsblad“ een advertentie voor, die zeker wel uniek mag heeten.

Hier hebt gij ze.

Welke Dominee is genegen een JOOD te doopen in stilte, binnen een week? Discretie verzocht en verzekerd. Br. T. 25664, Handelsbl.

Hoe wij ook gepoogd hebben om hierachter een enigszins hoogstaand motief te zoeken, wij hebben het niet kunnen vinden.

Dat „in stilte“ zou nog te verklaren zijn, omdat een Jood, die gedoopt is, in eigen familie gewoonlijk veel tegenstand heeft te duchten, voornamelijk van reform-Joden. Wat natuurlijk geen reden is om zulk een wensch in te willigen.

Maar die speeddoop! Binnen een week!

Mogelijk zit daar wel een huwelijkskwestie achter.

Er ontbreekt nog maar aan, dat er een honorarium in vooruitzicht wordt gesteld.

Hulde echter aan den predikantenstand, dat de Jood zulk een advertentie moest plaatsen. Want hij is vanzelf slim genoeg geweest, om eerst bij predikanten aan te kloppen. Maar zijn verzoek werd geweigerd. Toen nam hij zijn toevlucht tot een advertentie: Hij had immers nog maar één week. Hij voelt wel, dat de dominee zijn vingers kan branden. Daarom verzekert hij discretie.

Godsdienst is toch ook aggotie, na?

Staat deze Jood hierin alleen?

— Proeve van Gereformeerde-gemeenten-vroomheid.

Ik had willen schrijven: proeve van Oud-Gereformeerden-vroomheid.

Maar men zal zich herinneren, hoe Ds Kersten het euvel duidt, wanneer men de leden der Gereformeerde gemeenten bestempelt als Oud-Gereformeerden.

Ofschoon het onderscheid mij niet heel duidelijk is, wil ik toch zijn bezwaar eerbiedigen.

Vandaar, dat ik bovenstaanden titel koos.

Het kan niet ontkend, dat „De Saambinder“, het orgaan van de Gereformeerde gemeenten, in degelijkheid toeneemt.

Toch zou gevraagd kunnen worden, of het gros der lezers zich wel voor heel den inhoud interesseert.

Ds Kersten tenminste schijnt met zijn pleidooi voor „Opleiding“ bij sommigen op onverschilligheid, bij anderen op tegenstand te stuiten, en ik denk zoo, dat de kerkrechtelijke artikelen zich ook niet in de hoogste belangstelling zullen verheugen.

Maar met onvervaardigen moet worden op deze onderwerpen doorgegaan en wij kunnen niet anders dan er ons over verheugen.

Vergis ik mij niet, dan is er één rubriek, die het bij één groot aantal lezers „doet“.

Dat zijn de samenspraken tusschen Bart en Kees. Bart is daarin de wijze man, of wil men, de „Uitlegger“, Kees is tamelijk onkundig, maar toch weeltierig.

Het gesprek is gezet in den mystieken toon en geeft dan ook een merkwaardigen kijk op de vroomheid, welke er in die kringen gevonden wordt.

Sinds jaar en dag praten Bart en Kees al met elkander.

Zij hebben het over de verschillende legerplaatsen, welke Israël in de woestijn opsloeg.

In het laatste nummer van „De Saambinder“, zijn ze al gekomen tot de veertigste.

Het is wel eens interessant om er kennis van te nemen.

Bart. Thans moeten wij met onzen pelgrim een oogenblik toeven aan de 40e legering, die, volgens Num. 33:46, heet: „Almon-Diblathaim“.

Kees. Wat beteekent die naam?

Bart. Men vertaalt het door: „Een overvloed van vijgen, die in een pakhuis zijn geborgen.“ Dus zou men het kunnen vertalen door: „Vijgenpakhuis“.

Kees. Dat belooft een heerlijke legering te worden. Ik heb wel eens bemerkt, dat vijgen een groote rol speelden in het leven der Israëlieten.

Bart. Dat is ook wel zoo. Immers, om den Jood op Kanaän verliefd te maken, wees Mozes hen op die edele vruchten, zeggende: „Het is een land van vijgeboomen“. En omdat vijgen gezonde en aangename vruchten zijn, werden zij door Israël zeer bemind, en moorden zij eenmaal: „Het is hier geen land van vijgen.“ Vijgenkoeken waren dan ook een voorname lekkernij op de feesttafel. En hun geneeskraft, onder den zegen des Heeren, is ons wel bekend uit het leven van Hiskia; denk maar aan de genezing van zijn gewel. Zoo ook kwam Abigail David tegemoet, o.a. met tweehonderd klompen vijgen. Uit dit alles blijkt dus, dat vijgen zeer aangenaam, nuttig en bemind zijn, en daardoor zeer geschikt om ons op te leiden tot honger en inniger weldaden, n.l. tot de zoete en verkwikkende weldaden des Geestes. Immers, zoo waar als de Israëlieten hier kwamen aan pakhuisen, waarin de klompen vijgen

verborgen waren, zoo waar is het ook, dat er pakhuisen, dat er schuren zijn, vol geestelijke vijgen, voor geestelijke reizigers.

Kees. Als je dat eens wat nader verklaarde, zou je mij, en ik geloof veel anderen, geneezen doen.

Bart. Ik wil dan wel eerst wat zeggen van de „pakhuisen“.

Hoeveel pakhuisen, gevuld met vijgen Israël hier te Almon-Diblathaim vond, weet ik niet, de naam geeft slechts te kennen, dat er een groote overvloed van vijgen was, maar tevens, dat de vijgenhoopen zoo maar niet langs den weg lagen, maar behoorlijk verborgen, zoodat maar niet elk mensch er mee leven kon naar zijn welgevallen. Hoeveel pakhuisen met vijgen er in het geestelijke zijn, is ook niet op te geven.

Kees. Zou niet elk mensch, die van deze vijgen heeft gegeten een pakhuis worden, evenals degenen die van het water des levens uit de fontein des heils drinken, zelf weer een fontein worden, volgens het zeggen van den Heere Jezus?

Bart. Zeker, Kees, dat kan zeer goed zoo zijn. Toch zou ik denken, dat er, laat ik het zoo zeggen, vier hoofdpakhuisen zijn met vijgen, ik bedoel met genadeweldaden.

Kees. Mag ik ze eens opnoemen? De eerste en voornaamste zal zeker God zelf zijn. Want Hij is een overvloedige fontein van allerlei weldaden. De tweede zal zijn, de Heere Jezus.

Waar het toch den Heere behaagde, dat in Hem al de volheid zou wonen. En dan ten derde Gods Woord, dat toch een schat is van de dierbaarste heilsweldaden. En dan...

Bart. Nu, welke is nu de vierde?

Kees. Daar kan ik niet opkomen.

Bart. Ik zou zeggen, het verbond der genade. Dat is dat verbond, wat in de nooit begonnen eeuwigheid is opgericht tusschen den Vader als representerende de Godheid, en den Zoon als den Berg voor de uitverkorenen.

In die voorraadschuren vindt men vijgen ter genezing. Immers, als de Heere den mensch ontdekt aan zijn ellendigheid, dan krijgt hij evenals Hiskia, te klagen over een vreeselijk gewel, het is de zonde, die veel erger is, als de bloeiende kanker van de bloedvloeiende vrouw uit het evangelie, erger als de melaatsheid van Naäman. Heer David maar eens in Psalm 38. Ach, de ontdekte zondaar laboreert aan een boosaardig gemeed, aan een verhard harte.

Ach, de zonde is als een vergif, dat al onze zielsaffecten heeft aangetast.

En nu is er maar één middel, en dat is te vinden in het pakhuis van Gods heilverbond, het is het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon. Ja, die vijgenklomp van Jezus' kruis- en zoenverdiensten, door het geloof op uw zielswonden gelegd, en — gij zijt genezen!

Dan zijn er in dat pakhuis van het genadeverbond, vijgen ter voeding, en wel ter voeding van dien geestelijken honger, die ontstaat door het werk des Geestes, een honger naar den Heere en Zijn gerechtigheid, een honger die door niets is te stillen dan door deze vijgen.

Je vindt er ook vijgen ter verkwikking in voor den amechtigen pelgrim, voor den gewonden strijder, om hem weer bij te brengen, zooals David dien jongen deed. I Sam. 30:12. En als de Heere ons één zoo'n vijge geeft op ons sterfbed, al wat zullen we dan makkelijk kunnen heengaan.

Neem me niet kwalijk dat ik zoo gauw tusschen de vijgenklompen doorga. Ik wilde nog opmerken, dat het hoe langer hoe duidelijker wordt, dat onze pelgrim al meer en meer Kanaän genaaft.

Kees. Waar merk je dat aan?

Bart. Waar, voor den geestelijken pelgrim, het uurtje der verlossing genaaft, het oogenblikje waarop Christus Zijn borgtochtelijke vleugelen van recht en genade over hem zal uitbreiden, daar wordt de pelgrim eerst recht ellendig in zichzelf. Dan beginnen zijn zondewonden op het ergst te etteren en te stinken, zoodat hij een walg van zichzelf heeft. Ja, dan wordt hij eerst recht aan de kwalen en kwaden van zijn hart ontdekt, dan krijgt hij te zien, welk een gansch verdorven vat hij is, en welk een vijand hij is van God en zijn eigen zaligheid.

Maar ook, waar het uurtje zijner vrijlating nadert, daar komt de Heere hem wel eens de pakhuisen vol van heil ontdekken, altemaal zaken, die zijn ziel zoo noodig heeft, en waarvan hij wel eens een voorsmaakje heeft gehad.

En wat na zijn toestand zoo pijnlijk maakt, is, dat hij weet dat er zoo'n voorraad van heil is, zulk een overvloed van genade en vertroosting, dat er zoo'n stroom des Geestes is, zooveel balsem in Gilead...

Kees. En dat hij er niet aan kan komen, is 't zoo niet?

Bart. Zoo is 't juist.

Kees. Zoo gaat het mij ook. Ik geloof en weet dat er zooveel vijgenklompen zijn, maar „Hoe kom ik er aan?“ zucht ik.

Bart. Dat wordt ons juist hier voorgesteld. Zij zitten verborgen, het zijn verborgen vijgenhoopen, weggesloten in pakhuisen. En om er nu bij te komen moet je een sleutel hebben en die hebben wij niet; en je moet met het slot weten om te gaan, en dat kunnen we niet. En daarom kunnen we er niet bij, al de deurwachter moet ontsluiting geven.

Kees. Ja, Bart, wat leert de mensch toch in dit stuk zijn diepe en steile afhankelijkheid kennen, hé? Ik moet wel eens zeggen: „Hoe kom ik er nog ooit aan, hoe wordt nog ooit mijn ziel gered?“

Bart. Heel de kwestie van jou is deze: Er is nu een man in het leger, die maakt het jou zoo bitter, die staat jou geluk in den weg.

Kees. Wie is dat dan?

Bart. Die man is Mozes, is de wet. Dat is jou man. En die man moet sterven, die houdt jou van het geluk af en gelukkig, zijn stervensuur maakt, daarom zijn we gauw door de vijgenklompen heengetrokken. Nog een weinig tijds, Kees, en Mozes geeft den geest. Dan zal er een andere man tot je komen en van hem zult ge een huwelijksaanzoek krijgen. Die man is de schoonste aller menschenkinderen, van Hem zijn al die pakhuisen, al die vijgen. En laat ik je nu zeggen, Kees, dat alleen met Hem 't ondertrouwen je voor eeuwig gelukkig maakt. Dan krijg je niet alleen vijges, zoo nu en dan, dan zijn al de pakhuisen van jou, evenals al de akkers van Boaz en al de korenhoopen op zijn veld, van Ruth waren toen zij met Boaz huwde.

Nu hoop ik er mij wel voor te hoeden zulke vroomheid bespottelijk te maken.

Dat zou zeker een verkeerde uitwerking kunnen hebben.

Onder hen, die zoo spreken, zijn er stellig, voor wie Christus gestorven is.

En het is een kwaad door belachelijk maken zulken te ergeren.

Het is ons alleen te doen om hun vroomheid te typeeren en we mogen daarbij niet verzwijgen, dat ze door en door ziekelijk is.

Ik breng daarom de volgende punten naar voren:

1. Het is opmerkelijk, dat in zulke kringen samenspraken zoozeer geliefd zijn en dat zij die laten houden door eenvoudigen, die echte volksnamen dragen, zooals hier Bart en Kees. Bijbelsche namen mag ook z.a. Elkana en Zacharias. Stelt u eens voor, dat ze Charles en Robert heetten. Dat zou gewoonweg niet gaan. Ook niet Lodewijk en Frans.

2. Zeer in den smaak vallen Hebreuwsche woorden, die in onzen Statenbijbel onvertaald zijn gelaten. Almon Diblathaim is vooral een naam, die trekt. Hij laat zich even zelvend uitspreken als Mesopotamië. En dan leenen die zich zoo uitstekend voor inlegkunde. Almon Diblathaim zou beteekenen: een overvloed van vijgen, die in een pakhuis zijn geborgen. Als de Gereformeerde Gemeenten nog eens een Theologische School stichtten en er werd een ervaren Oud-testamentisch theoloog aan benoemd, zal die er wel een heelje andere verklaring van geven. Ik behoef haast niet te zeggen, dat dat slot en die deurwachter er voor de gelegenheid bij verzonnen zijn.

3. Niet minder typeerend is de vergeestelijking die men gaarne toepast en waarvan men in het bovenstaande een frappant voorbeeld heeft.

4. Ook leidt zulke mystiek niet zelden tot on-eerbiedigheid tegenover God. Welk Gereformeerde zou God en Christus (waarom werd de Heilige Geest vergeten?) een vijgenpakhuis durven noemen. Nietwaar, het zou ons tegen de borst stuiten.

5. Kenmerkend zijn tevens de verkleinwoorden. Hier vindt men b.v. „één zoo'n vijge“, „uurtje zijner vrijlating“, „voorsmaakje“, „het oogenblikje waarop Christus Zijn borgtochtelijke vleugelen van recht en genade over hem zal uitbreiden“.

6. Pleonasmen als „nooit begonnen eeuwigheid“ (ik miste hier „de nimmer eindigende eeuwigheid“) en clichés als „diepe en steile afhankelijkheid“ zijn zeer gewild.

7. Verwonderlijk is het misschien, dat er hier en daar een vreemd woord wordt tusschen geworpen. Zoo b.v. „representerende“, „zielsaffecten“, „laboreert“. Maar de schrijver dezer samenspraken kent het volk. Dat is niet bang voor een vreemd woord. Veel bang er voor zijn de intellectuele puristen, die zich gedurig bevreesd maken, dat het „lagere“ volk er door zal worden afgeschrikt. Misschien kunnen recensenten hiernit wel wat leeren.

8. Ook maakt zulk een mystiek gaarne gebruik van personifikaties. Hier b.v. in: „er is een man in het leger, die staat jou geluk in den weg. Die man is Mozes, de wet. Dat is jou man. Nog een weinig tijds, Kees, en Mozes geeft den geest“. Mozes heeft het bij anti-nominaansch gezindert altijd verkorven.

9. Op meer dan één plaats in de Schrift wordt de walgelijkheid der ellende blootgelegd. Men denke slechts aan den aangrijpenden psalm 38. Maar door de ziekelijke mystiek wordt die walgelijkheid geëxploiteerd. Daardoor went men aan die gedachte en verliest ze haar ontroerenden indruk. Ook in deze samenspraak ontbreken „etteren“ en „stinken“ weer niet.

10. Het is van genoegzame bekendheid, dat de ziekelijke mystiek zekere voorliefde heeft voor uitdrukkingen en beelden, aan het sexueele leven ontleend. Niet gaarne zou ik hier neerschrijven, wat door haar over Juda en Thamar, Ohola en Oholiba ten beste (liever: ten slechtste) zijn gegeven. Ik bepaal mij tot het bovenstaande. Zeker, ook de Schrift spreekt van een trouwverbond tusschen den Heere en Zijn volk, maar dan wordt dat volk voorgesteld als een vrouw. In het Nieuwe Testament komt de gemeente voor als een reine maagd, als de bruid van Christus. Maar hier wordt tot Kees gezegd: „Dan zal er een andere man tot je komen en van hem zult ge een huwelijksaanzoek krijgen“. Staat dit beeld, waaraan zekere homosexualiteitsvoorstelling verbonden is, niet tot onpasselijk wordens toe legen?

Als dan ons blad van zijn oprichting af heeft gewezen op de noodzakelijkheid van mystieke hur-

leving, dan had het een heel andere mystiek op het oog.

Boven worden al negen klippen getoond, die de gezonde mystiek moet ontzeilen.

En er zijn er nog meer.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Sociale Vrede.

VI.

In het eerste artikel is betoogd dat uit het begrip maatschappij voortvloeit, dat de sociale vrede bestaat in de harmonische ontwikkeling van alle geledingen. Het tweede artikel zette uiteen, dat deze zelfde beschouwing gezocht wordt door den inhoud van het begrip vrede. In het derde artikel is gehandeld over het onderscheid tusschen de sociale ongelijkheid en de sociale onvrede. Het vierde artikel gaf in het kort het standpunt van Rousseau weer, terwijl het vijfde in enkele trekken de Marxistische opvatting teekende.

Thans komen wij tot ons eigen standpunt. Of wilt ge, tot het onderscheid tusschen Rousseau en Calvin.

Dat onderscheid, dat diepgaand verschil teekent Prof. Bavinck in de volgende scherp-belijdende karakteristiek. „Calvin, zoo zegt hij, de klassiek gevormde humanist, de voorname in verschijning en manieren, de man van het klare verstand en den sterken wil, tegenover Rousseau, den onrustigen zwerveling, den man van het golvend sentiment, zonder logica in zijn denken, zonder stuur in zijn leven, den droomer en den zweeper, den eersten grooten romanticus der achttiende eeuw! Beiden hebben een verandering in hun leven ondergaan, maar bij Calvin bestond zo in een terugkeer van de dwalingen der Roomsche Kerk tot de waarheid en de vrijheid des Evangelies van Christus, bij Rousseau was ze niet meer dan een breken met alle cultuur en een terugkeer tot de instinctieve natuur. Calvin had bij het licht der Schrift de menselijke natuur leeren kennen als schuldig en onrein, maar Rousseau leerde, dat de natuur op zichzelf, vóór alle cultuur, goed was en schoon, zonder eenig bederf. Calvin zocht de oorzaak van alle ellende in de zonde, een persoonlijke daad, bestaande in ongehoorzaamheid aan de Goddelijke wet; Rousseau wierp alle schuld op de maatschappij en de beschaving, en werd tot tranen toe geroerd, als hij dacht hoe goed hij was; nooit had er een mensch zoo goed en medelijdend als hij op aarde geleefd! Calvin verwachtte niets van de natuur maar alles alleen van Gods genade in Christus; Rousseau had aan genade geen behoefte, en stelde alle heil in terugkeer tot de

natuur. Calvin in één woord wierp den mensch en alle schepsel diep in het stof terneer voor de overweldigende majesteit Gods, Rousseau verhief den mensch ten troon, zichzelf in de eerste plaats, ten koste van Gods recht en heiligheid“).

Aan dat laatste sluit ik mij hier aan.

Calvin heeft in alles God gezocht.

Voor hem was Gods souvereiniteit het hoogste en hij is nimmer bij den mensch blijven staan, maar altijd tot God teruggedaan. Zoo ook bij het moeilijk stuk der ongelijkheid. Daarin heeft hij wel terdege, zooals wij later zien zullen, de menselijke factoren erkend, en beleden, dat de mensch door zijn zonde schuldig staat aan de schrijnende disharmonie, doch hij heeft bij het licht dieper geschouwd. Hij is doorgedrongen en dat vooral bij de religieuze ongelijkheid, achter alle cultuur en natuur tot het welbehagen Gods, tot Zijn souvereine, vrijmachtige beschikking, als laatste en diepste oorzaak. De voorverordening is de laatste oorzaak van alle onderscheid onder de schepselen, in soort, in geslacht, in gaven, in alle zijn en zóó-zijn. Niet de vrije wil van den mensch, niet zijn verdienste of zijn waardigheid, niet de maatschappelijke ontwikkeling, niet de cultuur en zelfs niet de natuur, maar Gods almachtige en vrijmachtige, Zijn wijze en heilige wil is de springader van alle verscheidenheid in de eenheid. „De cultuur, de opvoeding, de vrije wil, is die oorzaak niet, want de fundamentele verschillen gaan daaraan vooraf, en zijn reeds in de natuur gegeven; en ook de natuur is die oorzaak niet, want deze ontstond niet en bestaat niet door zichzelf, maar wordt van haar aanvang af en altijd door gedragen door het woord van Gods kracht. Door Zijn wil zijn alle dingen, en zijn ze alle geschapen“).

De laatste grond van de ongelijkheid ligt dus in Gods wil.

Of wil men in Zijn vrijmacht en welbehagen.

Jezus heeft dit scherp uitgedrukt bij de genezing van den blindgeborene. Dan vragen de discipelen: waarom is deze blind geboren? Om eigen zonden kan niet, doch soms om de zonden der ouders? Maar de Meester antwoordt: noch om het een, noch om het ander. Er is een diepere oorzaak. „Dit is geschied opdat de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden (Joh. 9:3), en de diepste reden ligt dus in het werk, in den wil, in het welbehagen des Heeren. Dat die man blind geboren was, moest geschieden, omdat God door die blindheid Zijn werk wilde werken. Maar daarin ligt ook opgesloten, dat wij het waarom van het zóó en niet anders zijn der dingen nooit doorgronden kunnen. „Zijn welbehagen, aldus Dr

¹ Bavinck, A. W. blz. 162.

² Idem, blz. 163.

Kuyper, is de laatste mijlpaal, waartoe onze kennis voort kan reizen, niet wijl geen weg daarachter ligt, maar wijl die weg ons niet is ontsloten“).

Zoo nu staat het ook met de sociale ongelijkheid.

Die staat niet op zichzelf en los van al het andere.

Zij is met de gansche wereld der verscheidenheid een, en om haar te verstaan, moeten wij eerst in het oog houden, dat, zooals in het artikel over het begrip vrede is uiteengezet, de ongelijkheid door God is geschapen. Ge vindt ze in het plantenrijk, waar het leven opklimt van de eenvoudige grasspriet tot den breedgekruiden ceder. Zij is in het dierenrijk, waar de bonte mengeling, die van de plantenwereld evenaart. Zij openbaart zich niet minder in de legerscharen der engelen, waarin cherubijnen en serafijnen, tronen en heerschappijen, aartsengelen en machten den Heere dienen. Zij zal straks voorkomen in de maatschappij van het nieuwe Jeruzalem, waar bij gelijke zaligheid verschil in heerlijkheid de verlost en onderscheiden zal, en al die variatie rust tenslotte in het bestel Gods. Zoo ligt ook aan de maatschappelijke ongelijkheid Zijn wil ten grondslag. Zeker, op dit terrein heeft de zonde haar verstorende invloed geëffend, en de ongelijkheden zijn, zooals wij later zullen zien tot schrijnende contrasten geworden, maar de ongelijkheid zelve heeft het welbehagen des Heeren tot basis. Immers, het onderscheid tusschen man en vrouw, tusschen ouders en kinderen, tusschen den geleerde en ongeleerde, tusschen den man met den helderen kijk en den stumper zijn geen verschillen, die uit de natuur te verklaren zijn, of door maatschappelijke gegevens zich laten oplossen, maar moeten teruggeleid tot den wil van Hem, Wiens wegen wel enkel licht zijn, maar voor ons onbegrijpelijk. Armoede en rijkdom ontvangen wij uit Zijn vaderlijke hand.

Deze belijdenis is van het hoogste gewicht.

Zij erkent Gods bestel in het sociale leven.

Zij eischt aanbidding van en berusting in Zijn regering, en terwijl wij ter eener zijde de verwording door de zonde met schaamte belijden, en onszelf moeten aanklagen vanwege de ellende en verwarring, die wij door onze ongehoorzaamheid over de wereld gebracht hebben, zien wij anderzijds in heel het leven de machtige hand van onzen hemelschen Koning, die tevens de getrouwe vaderhand is voor Zijn kinderen. Hij bepaalde onze plaats. Hij gaf ons onze woning. Hij wees ons den kring, waarin wij werken moeten. Hij bekleedde den een met gezag, en eischt van den ander onderworpenheid, en van Hem zijn alle dingen.

³ Uit het Woord II, blz. 148.

KRONIEK.

Maar één.

Nu is ook Lenin heengegaan naar het land der dooden. Wat de kogels hebben gedaan met den Tsaar aller Russen, dat deed met hem een afgrijselijke ziekte. Alleen diepere vroomheid is in staat, de vergelijking terug te dringen, die zich haast vanzelf opdringt tusschen zijn dood en dien van de anderen, van wie bekend is, dat hun leven haast tegen het licht en hun dood een tasten in grauwe duisternis geweest is. Zeker is, dat de man, die eens schreef over de sterfgevallen van vervolgers van kerk en christendom, misschien is het Lactantius¹⁾, als hij nog leefde, weer stof vinden zou bij het te pronk gezette lijk van Lenin, die levend dood geweest is. Deze schrijver heeft, niet zonder eenigen schijn van welbehagen, de afgrijselijken van den dood van kerkvervolgers als keizer Galerius of Diocletianus breed uitgemeten en verband gelegd tusschen hun vreeselijken dood en hun antichristelijk leven en doen. En zoo heeft hij den christenen van zijn tijd een kwaden dienst gedaan. Wat is in tijden van kerkvervolging gevaarlijker, dan de prediking van een God, die op zijn heiligen tempel een bliksemafleider zet, opdat alleen daarbuiten zijn vuur insla? Zulke doen is een aanslag op het woord, dat het oordeel beginnen moet van het huis Gods, en op de vermaning, dat een christen, als hij de zweepslagen opvangt, niet maar zeggen moet, dat hij lijdt en dat hij dus wel een goed christen zijn zal, want niet alle littekenen zijn de littekenen van den Heere Jezus en ook in vervolging heeft de geslagnen zich af te vragen, of nu werkelijk alleen zijn christendom, dat heel-groote, dan wel mogelijk ook dit laag-bij-den-grond-sche hem kan voor de voeten geworpen worden, dat hij is „een doodslager of dief of kwaaddoener of één, die zich niet eens anders doen bemoeit“ (1 Petr. 4:15). Want onze rechtvaardiging ligt niet in den dood der antichristen, maar in den dood en het leven van Christus. Anders heeft zij geen enkel bewijs: het bestaan van Gods volk is evenmin te bewijzen als het bestaan van God.

Zestien eeuwen zijn verlopen, sinds uit bloed

en vuur en rookdamp opgestuwd is de wilde kreet om een bewijs van Gods rechtvaardigheid, gelijk die in het daareven genoemde boekje tot ons kwam. De dood van vervolgers! Nu is geen mensch meer in staat, de kerk tot de uitgave van zulke boekjes te brengen, al is het materiaal ruimschoots aanwezig en al heeft Lenin meer gedaan tegen de kerk dan Galerius en Diocletianus en de man, van wien gezegd is: een stem Gods en niet eens menschen! Wij schrijven niet meer wat toen geschreven is.

Maar zijn wij sterker dan zij die zich bij deze dingen meer aan de zelfverdediging gewaagd dan in de theodicee verblijd hebben?

Het zal nog te bezien staan.

Men kan over het raadsel van de opkomst der antichristen zóó glad of zóó zelf-verzekerd heenloopen, dat aan de gedachte, of hun dood misschien een oplossing geven kon, niet eens toegekomen wordt.

Slechts die mensch, die, ook bij de doodenbaar van Lenin Trotzki kan hooren jubelen over zijn religie der toekomst, die geen „ergernis“ en geen „dwaasheid“ meer zal verdragen en die dan zijn toorn intoomt, als hij de vraag van zijn Meester hoort: „weet gij niet, van hoedanigen geest gij zijt?“, slechts die mensch zal sterker zijn dan Lenin en dan Lactantius en alle discipelen, die Samaritanen willen verdoemen.

Men zegt, dat Lenin eens op de vraag, of het hem niet aangreep, dat zooveel honderden op zijn bevel vermoord werden, gezegd heeft: voor het gevoel van die allen sterft er maar één; de pijn is zuiver persoonlijk. Met dit argument wordt, wanneer het gelden zou, ook de anti-militarist verslagen. Maar het is het onze niet. Het is een miskenning van de gedachte, dat de geest den last der bloedende gemeenschap torsen kan tot aan, tot over den dood. Het is historisch materialisme in zijn plompsten, stomsten vorm. En de verzen van de revolutionaire dichteres in Nederland, die „Makker lijtsij“ verheerlijkt en vergodelijkt en de klaagliederen van Trotzki, en de lyrische ontboezemingen van alle kranten, die aan Lenin zich gaven, ze zijn bij zijn sterfbed alle bezig te herroepen dat koude woord, dat als er een sterft, er maar EEN sterft, zoo zijn de dooden-zangen van Lenin's discipelen de vervloeking van

de leer, die zijn leven beheerscht heeft in een wereldbeheerschend tijdsgewricht. „Het is er maar één“, dat zeggen wij van hem niet; en zoo zijn de communistische rouwzangen een onbewust terugrijpen naar dat geloof geweest, dat nog niet begraven is.

Rechter- of linkerzijde.

Het schijnt bij de Roomschen ook al den kant der pacificatie op te gaan. „De Nieuwe Eeuw“, tot nu toe min of meer officieel erkend als het blad van de linkerzijde van het Roomsche front, zal nu voortaan alle strijdfragen terugdringen en zich meer naar rechts oriënteren, gelijk het heet. Op een buitenstaander maakt dat bericht ongeveer denzelfden indruk, als onder ons ten aanzien van ons zelf is weergegeven in de uitspraak, dat „De Reformatie“ een zusje van „De Heraut“ geworden was.

Intusschen hebben de Roomschen van de begrippen „rechts“ en „links“ andere voorstellingen dan wij. Als het waar is, wat beweerd wordt, dat de paus den man, die in de passiespelen te Oberammergau de Christus-figuur speelt, een decoratie thuis wil sturen, dan zouden wij ook den paus nog niet eens bij de linkerzijde durven indeelen, als hij met zijn dogmen brak, doch met behoud van zijn cultuurwaardering.

En de Hervormde Haarlemsche St.-Bavo-preekstoel moet verleden week gekraakt hebben van synthetische uitspraken, in den trant van een oud-roomsch netelenbossianisme, uit den mond van een oud-roomsch hoogwaardige. Waarom bij navraag de Haarlemsche dagbladen geen verslag bloken te geven van deze merkwaardige rede, is niet zoo makkelijk te doorgronden. Willen ze de verschuivingen niet laten zien? De steenen zullen haast spreken.

Het wordt op godsdienstig gebied al moeilijker, de begrippen rechter- en linkerzijde te onderscheiden. En in de Tweede Kamer ook. Als het waar zou zijn, dat de val des menschen en der engelen in accentverlegging ligt, dan zou onze eeuw al maar vallen-of-opstaan. Maar de Prediker, die over val en opstanding anders denkt, zegt: niets nieuws onder de zon.

K. SCHILDER.

Deze v
Het sta
lutie.

Het Ma
maal, op
vijandsch
omwentel
rust, nee
den, wa
voeren, m
Vader, en
den wil
ziel, uw
kalme o
deze ver
sen. En
zooals w
te hand
niet naar
keur, ma

Natuur

Om de
die uit
juist te k
een stap

Het is
geerte nie
haarheid
ook een
derne nat

De een
spel van
ook de f

De Gri
met natu

Het is
schap, di
vloed doe

Altijd w
wing, en
tot wijsge

Maar in
waardig v
begeerte

staan.

De natu
enorme

rijk, dat z
had

Zelfs z
op hun o
zoekende

Was he
gelaars, f
zoepbel?

Hegel b
logische
te knechte

74. Ale
byterian
don, Jam

Sinds
der 18e e
een versc
malige th
hand was
de volk v

Ook wi
het Geref
was uitge
dan helge
hen met
deze toch
leer verd
keling ge
rantie,
ten, proe
talent, ge
die algen
en omfre
voor onze
men in h
Eenig
per te or
caut van
adverten

Is
die be
ALEX
levens